

11. Турман М. М. Понятийные категории, языковые универсалии и типология / М. М. Турман // Вопросы языкознания. – 1985. – № 3. – С. 206.
12. Blei D. Wortbildungsvarietäten mit Substantivkomposita als Angebot für kreative Sprachspiele im DaF-Unterricht / Dagmar Blei // Der Sprachdienst 1/2012, S. 41–51.
13. Donalies E. Eine Mandeltorte ist eine Torte mit Mandeln. Was ist eine Herren-torte? / Elke Donalies. In : IDS (Hg.): Sprachreport. – H. 4. – Mannheim. – 2009. – S. 15–17.
14. Fleischer W. Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache / Wolfgang Fleischer, Irmhild Barz. – [3., unveränd. Aufl.]. – Tübingen : Niemeyer Verlag, 2007. – 382 S.
15. Miller G. A. Wörter. Streifzüge durch die Psycholinguistik / George A. Miller. – Heidelberg; Berlin; N.Y. : Spektrum Akademischer Verlag, 1993. – 315 S.
16. Schippan Th. Lexikologie der deutschen Gegenwartssprache / Thea Schippan. – [2. Aufl.]. – Tübingen : Niemeyer, 2002. – 306 S.

Список джерел ілюстративного матеріалу

17. Лингвистический энциклопедический словарь / [гл. ред. Виктория Николаевна Ярцева]. – М. : Сов. энциклопедия, 1990. – 685 с.
18. Bulitta E. Wörterbuch der Synonyme und Antonyme / E. Bulitta, H. Bulitta. – [3. Aufl.]. – Frankfurt am Main : Fischer Taschenbuch Verlag, 2004. – 800 S.
19. Großes Wörterbuch Synonyme / Lohausen E.-M., Heller U. – Köln : Buch und Zeit Verlagsgesellschaft, 1997. – 448 S.
20. Tucholsky K. Gesammelte Werke in zehn Bänden // Hrsg. von Mary Gerold-Tucholsky und Fritz J. Raddatz. – Band 7. – Reinbek bei Hamburg : Rowohlt Verlag, 1975. – S. 223–225.

УДК 372.016:811.111

Сидор І.П. (Тернопіль)

МЕДІАЦІЯ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Обґрунтовується доцільність навчання медіації майбутніх вчителів іноземних мов. Наведена характеристика понять «переклад», «медіація» та «міжкультурний посередник». Медіація розглядається як об'єкт вивчення у майбутніх вчителів іноземних мов, необхідність формування вмінь міжкультурного посередництва.

Ключові слова: медіація, міжкультурний посередник, переклад, вчитель іноземної мови.

Обосновывается целесообразность обучения медиации будущих учителей иностранных языков. Приведена сравнительная характеристика понятий «перевод», «медиация» и межкультурный посредник. Медиация рассматривается как объект изучения у будущих учителей иностранных языков, необходимость формирования умений межкультурного посредничества.

Ключевые слова: медиация, межкультурный посредник, перевод, учитель иностранного языка.

The article analyses the necessity of studying mediation in the process of professional foreign language teachers' training. The concepts of "translation", "mediation" and "intercultural mediator" have been grounded. Mediation is introduced as an object in the process of professional foreign language teachers' training.

Key words: mediation, intercultural mediator, translation, foreign language teacher.

Постановка проблеми. В умовах глобалізаційного розвитку та інтеграції суспільних відносин зростає необхідність міжкультурної комунікації, яка має на меті безперешкодне спілкування між носіями різних мов та культур. У програмі з англійської мови для університетів визначається, що майбутній вчитель іноземних мов має виконувати роль культурного посередника між своєю культурою та культурою країн, мова яких вивчається [5].

Зауважимо, що майбутні вчителі іноземних мов недостатньо підготовлені до реалізації функцій міжкультурної комунікації та міжкультурного посередництва. В посередницьких видах діяльності користувач мовою має діяти як посередник між співрозмовниками, неспроможними зрозуміти один одного прямо, як правило (проте не виключно), це люди, що говорять різними мовами. Але, здебільшого, в навчально-методичних комплексах не наголошується на формуванні вмінь та навичок міжкультурної посередницької діяльності. Приклади посередницької діяльності включають усний та письмовий переклад. Тому, досі функції міжкультурних посередників (медіаторів) виконували безпосередньо перекладачі. І, як правило, в навчальних програмах з іноземних мов підготовки вчителів не приділялося належної уваги вивченню даного питання. Виникає доцільність вивчення медіації, що формуватиме необхідні знання та уміння у майбутніх вчителів іноземних мов як міжкультурних посередників.

Огляд останніх досліджень та публікацій. У процесі дослідження даного питання ми проаналізували зміст понять «переклад», «міжкультурна комунікація», «міжкультурне посередництво» у працях вітчизняних

дослідників І. Алексеевої, В. Комісарова, Л. Латишева, В. Сафонові, О. Швейцера. Розглядали зміст поняття «медіація» такі зарубіжні дослідники, як Ж. Зарат, М. Байрам, С. Віджіо, Д. Катан, К. Кнапп, Р. Тафт. Питання медіації як міжкультурного посередництва досліджують українські науковці І. Корунець, В. Бялик, І. Пінюта та С. Щур.

Мета статті полягає у розкритті поняття «медіація» та обґрунтовані важливості формування вмінь міжкультурного посередництва у процесі професійної підготовки вчителів іноземних мов.

Викладення основного матеріалу дослідження. У науковій літературі є безліч визначень поняття медіація. У французькому словнику з права «медіація» трактується як процес, в якому нейтральна третя сторона, медіатор, допомагає залагодити конфлікт, сприяючи виробленню добровільної угоди між конфліктуючими сторонами. Відповідно, медіація виконує функцію створення, реабілітації та відновлення соціальних зв'язків при вирішенні конфліктів [10]. У соціології медіацію розглядають як професію, головною метою якої є сприяння розвитку відносин між іноземними громадяни, підвищенню позитивного ставлення до людей різних культур.

Поняття медіації як лінгвістичного терміну включає усний та письмовий переклад, а також реферування та переказ текстів з інтерпретацією. Відповідно до Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти, до усної медіації відносять: синхронний переклад (конференції, мітинги, формальні виступи тощо); послідовний переклад (промови на урочистих зустрічах, тури з гідом тощо); неформальний переклад мови закордонних відвідувачів у рідній країні; мовлення носіїв мови за кордоном; у соціальних і трансактивних ситуаціях для друзів, членів сім'ї, клієнтів, іноземних гостей і т.д.; підписів, меню, записок і т.д. Письмова медіація включає: точний (дослівний) переклад (напр. контрактів/угод, юридичних та наукових текстів і т.д.); літературний переклад (романів, драматичних творів, поезії, лібретто і т.д.); передачу основного змісту (газетні та журнальні статті) в межах переказу (спеціалізовані тексти для непрофесіоналів) [2].

Згідно з тлумаченнями В. Комісарова [4], О. Швейцера [7], переклад – це вид мовного та міжкультурного посередництва.

У контексті нашого дослідження, заслуговує на увагу визначення перекладу, сформульоване дослідником Е. Бреус. Переклад являє собою акт міжмовної та міжкультурної комунікації, при якому відбувається не лише контакт двох мов, але й зіткнення двох культур [1].

Переклад, як вид посередництва, є не тільки засобом міжмовної, а й засобом міжкультурної комунікації. Розгляд перекладу як міжкультурної комунікації впливає з розуміння мови як компонента культури, сукупності матеріальних і духовних здобутків суспільства, що включає всю багатогранність історичних, соціальних і психологічних особливостей етносу, його традиції, погляди, цінності, інститути, поведінка, побут, умови життя - словом, всі сторони його буття і свідомості, у тому числі і мову.

В. Бялик вважає, що перекладачі є міжкультурними посередниками, які прагнуть подолати культурні розбіжності. Те, що має значення в одному культурному суспільстві, може не мати ніякої ваги в іншому, і перекладач, має визначити ці розбіжності й адекватно передати мовою перекладу [2, с.135].

Дослідник С. Віджіо, наголошує на тому, що медіація є чимось більшим ніж переклад. Він вважає, що медіація це – «переклад плюс», тобто не власне переклад, а переклад, який адаптований до соціальних потреб, корисний, практичний та відповідає комунікативним цілям [16, с.129].

На думку французького дослідника Е. Мейса, медіація – це особлива форма перекладу, конструювання соціальної реальності і поле суперечливих інтерпретацій [11].

На думку дослідника Д. Катана, медіатор, як культурний посередник, повинен бути в змозі аналізувати, інтерпретувати та перетворювати складний метакомунікативний зміст повідомлень [13]. Ефективність міжкультурного посередництва визначається здатністю перекладача оцінити ступінь культурного протиріччя, керувати процесом перемовин.

За визначенням Р.Тафта, медіатор – це особа яка сприяє комунікації, взаєморозумінню між людьми, які володіють різними мовами і належать до різних культур [15, с.53].

Цікавий, на наш погляд, висновок української дослідниці С. Щур, яка стверджує, що медіатор у процесі спілкування виходить за межі перекладу, оскільки він має справу з культурними відмінностями та різним рівнем освіти комунікантів. Медіатор вибирає інформацію, яка має бути передана, розширена, вилучена чи змінена і вносить відповідні пояснення. Його роль включає попередження непорозумінь у загальному значенні та адекватну медіацію всього релевантного змісту, адекватну передачу смислу в конкретному соціальному контексті [9, с.4]. Відповідно, дослідниця виділяє й ряд функцій, котрі виконують медіатори: забезпечення взаєморозуміння і попередження конфліктів: інформуюча, орієнтуюча, коригуюча, регулююча, ретранслююча.

Виникає питання: якими вміннями та навичками повинні володіти медіатори? Дослідник Р. Тафт вважає, що міжкультурний посередник має володіти:

- знаннями про суспільство (історія, фольклор, традиції, звичаї, цінності, природне середовище, відомих людей цього суспільства);
- навичками спілкування: мовного, письмового, невербального;
- технічними навичками: комп'ютерна грамотність;
- соціальними навичками: знання правил, що регулюють відносини у суспільстві;
- емоційна компетентність: відповідний рівень самоконтролю [13].

На думку дослідника М. Байрама, міжкультурна компетентність медіатора включає 5 основних складових:

- особисті якості: відкритість, готовність до діалогу, вміння давати пояснення та робити зауваження;
- соціокультурні знання: знати особливості спілкування та взаємодії у певній країні;
- професійні вміння: тлумачити та інтерпретувати, пояснювати та порівнювати;

– критичне мислення: здатність критично оцінювати на основі чітких критеріїв власної та інших культур;

– інструментальні здібності: творчі, аналітичні, функціональні [10].

Однією з найбільш відомих моделей міжкультурної компетенції є модель К. Кнаппа (1994), яка включає такі компоненти:

– прояв поваги та позитивної оцінки іншої людини; позитивна реакція на поведінку іншого індивіда, позбавлена упереджень;

– прийняття точки зору співрозмовника, здатність поглянути на подію з його позиції;

– толерантність до несподіваного повороту подій, здатність справитися з раніше невідомою й невизначеною ситуацією, не показуючи свого замішання, в ході якого відбувається розуміння і пізнання культури [14].

Дослідник І. Пінюта виділяє атрибутивні, ретрансляційні, інтерпретаційні та модифікаційні вміння міжкультурного посередництва для функціонування в рецептивному, репродуктивно-продуктивному й продуктивному видах діяльності [6, с.86]

Отже, компетенція міжкультурного посередництва – це здатність, яка дозволяє мовній особистості вийти за межі власної культури й набути якості медіатора культур, не втрачаючи власної культурної ідентичності. Компетенція міжкультурного посередництва володіє комплексною структурою і співвідноситься з іншомовною комунікативною компетенцією. Формування компетенції такого виду забезпечується застосуванням специфічних принципів, особливим змістом навчання і системою завдань, враховує як особливості феномену культури, так і закономірності міжкультурного спілкування.

Процес формування вмінь міжкультурного посередництва ґрунтується на таких принципах:

– принцип діалогу культур (В. Сафонова), що передбачає розвиток культури сприйняття сучасного полікультурного світу в цілому, шанобливе відношення до «інших» культур, відкритість до культурних цінностей інших народів і їх толерантне сприйняття;

– принцип культурного самовизначення – сприйняття себе як члена соціокультурної спільноти, носія рідної культури;

– принцип когнітивного навчання передбачає формування когнітивної свідомості особистості, системи знань про світ, що співвідносяться з системою знань представників «інших» культур, перебудову стереотипів мислення;

– принцип комплексної реалізації цілей навчання – формування міжкультурної посередницької компетенції повинно здійснюватися нерозривно з формуванням перекладацької компетенції і реальною перекладацькою практикою, а також з опорою на взаємопов'язане навчання усного та письмового перекладу [7, с.22].

Формування вмінь міжкультурного посередництва необхідно здійснювати в процесі навчання вчителів іноземних мов:

– інтегрувати міжкультурне посередництво в систему різних видів професійної підготовки вчителя;

– формувати посередницьку культуру, розкриваючи необхідність оволодіння вчителями соціокультурної компетенції;

– забезпечувати міжкультурне спілкування, де будуть включатись механізми ретрансляції іноземної культури, що сприятиме розвитку медіаторських функцій;

– організувати культуровідповідне освітнє середовище, що забезпечуватиме розвиток уявлень студентів про події міжкультурного посередництва, культури рефлексії та культурі емпатії, що відтворюють професійно-особистісний ціннісний контекст міжкультурного посередництва;

– використовувати педагогічні технології, спрямовані на актуалізацію відтворення зразків посередницької діяльності та творчу самореалізацію в типових ситуаціях міжкультурного посередництва.

Висновок. Отже, в даній статті ми розкрили необхідність вивчення медіації та формування вмінь міжкультурного посередництва у процесі підготовки вчителів іноземних мов. У межах однієї статті важко охарактеризувати всі аспекти такої проблеми, як медіація. Потребує розгляду система навчальних вправ, що сприятиме розвитку та формуванню вмінь міжкультурного посередництва. Усі ці питання мають стати предметом наших подальших досліджень.

Список використаної літератури

1. Бреус Е. В. Теория и практика перевода с английского языка на русский : [учеб. пособ.] / Е.В. Бреус. – М. : Изд-во УРАО. – 2001. – Ч. I. – 104 с.
2. Бялик В.Д. Перекладознавство : Теорія і практика = Translation Studies : Theory and Practice : підр. для студ. ф-тів іноземн. мов / Бялик В.Д., Микитюк І.М., Лукашук М.В. – Чернівці : Золоті литаври, 2012. – 608 с.
3. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти : вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. Українського видання доктор пед. наук, проф.С. Ю. Ніколаєва. – К. : Ленвіт, 2003. – 273.
4. Комиссаров В. Н. Современное переводоведение : курс лекций / В.Н. Комиссаров; Ред. Б. А. - М. : ЭТС, 1999. - 192 с.].
5. Програма з англійської мови для університетів/інститутів (п'ятирічний курс навчання): проект / колектив авт. : С.Ю. Ніколаєва, М.І. Соловей (керівники), Ю.В. Головач та ін. – Вінниця : Нова книга, 2001. – 245 с.].
6. Пінюта І.В. Про вміння міжкультурного посередництва / І.В. Пінюта // Вісник Житомирського національного університету. Випуск 48. Педагогічні науки, 2009. – С. 83–87.
7. Сафонова, В. В. Культуроведение в систе-ме языкового образования / В. В. Сафонова // Иностр. яз. в школе. – 2001. – № 3. – С. 17–24.

8. Швейцер А.Д. Перевод как акт межкультурной коммуникации / А. Д. Швейцер // Актуальные проблемы межкультурной коммуникации. – М. : МГЛУ, 1999. С. 180-187.
9. Щур С. До питання навчання медіації майбутніх філологів / Щур С. // Іноземні мови – № 1, 2010. – С.3-7.
10. Byram M. Definitions, objectives and assessment of socio-cultural competence / M.Byram, G.Zarate. – Council of Europe : Strasbourg, 1994.
11. Guillaume-Hofnung M. La Médiation, Collection Que sais-je, Edition Presses Universitaires de France, Paris, 2005. – 127 p.
12. Mace E. *La médiation*, Cahiers de la Sécurité intérieure, 1998.
13. Katan D. Translating across Cultures: An introduction for Translators, Interpreters and Mediators, S.e.R.T. 5, SSLMIT, Trieste, 1996.
14. Knapp K. Intercultural Communication in EESE [електор. рес]. – Режим доступа : <http://www.cs.uu.nl/docs/vakken/bci/programma/intercult>.
15. Taft R. The role and personality of the mediator" / R. Taft, S. Bochner. // *The Mediating Person : Bridges between Cultures* – Cambridge : Schenkman, 1981. – P. 53–88.
16. Viaggio S. *A General Theory of Interlingual Mediation* / S. Viaggio – Berlin : Frank and Timme GmbH, 2006. – 407 p.

УДК [81'255.4-022.218:808.1]:821.111А/Я.08

Ситар Р.А. (Львів)

МНОЖИННІСТЬ ПЕРЕКЛАДІВ ЯК ВАРІАНТНІСТЬ ВІДТВОРЕННЯ ЖАНРОВО-СТИЛІСТИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЧАСОВО ВІДДАЛЕНОГО ПЕРШОТВОРУ

Зосереджено увагу на перекладній множинності твору як чинникові різноманітного відтворення жанрово-стилістичних особливостей першотвору. Визначено ряд ознак оригіналу, пов'язаних з його часовою віддаленістю, які потребують застосування додаткових прийомів для адекватного відтворення в перекладі.

Ключові слова: жанрово-стилістичні особливості, часово віддалений першотвір, множинність перекладів.

Сосредоточено внимание на переводной множественности произведения как фактора разнообразного воссоздания жанрово-стилистических особенностей произведения. Определён перечень характеристик оригинала, связанных с его временной отдаленностью, которые требуют применения дополнительных переводческих приемов для адекватного воспроизведения в переводе.

Ключевые слова: жанрово-стилистические особенности, отдаленное во времени от современности произведение, множественность переводов.

Expounded in the paper is the multiplicity of the work translations as an agent of variable reproduction of genre and stylistic peculiarities of the source text. A number of features of the time-remote literary work has been defined. In order to provide an adequate translation of the time-remote text the translator should not only render properly lexical, grammatical and stylistic characteristics of the original but he/she must take into account its historical, social and cultural contexts.

Key words: genre and stylistic peculiarities, time-remote literary work, multiplicity of the translations.

У перекладознавстві існує два пояснення перекладної множинності. Перше, яке розробив Ю. Левін, базується на теорії змінності соціально-естетичної функції літературних творів у процесі їх довшого історичного буття [7, с. 365–372]. Згідно з цією теорією, як зазначає О. Лучук, для творів, чужомовних щодо даної літератури, історико-функціональна змінність виявляється передусім у перекладах, які старіють значно швидше, ніж оригінальні твори: переклади одного і того ж твору змінюють один одного і своїми внутрішніми особливостями відображають ту соціально-естетичну функцію, яку виконує репрезентований ними твір у даній країні і в даний час [9, с. 9]. Друге пояснення, запропоноване А. Фьодоровим, ґрунтується на динамічній сутності принципу перекладності. За цим принципом, “жоден переклад /.../ не можна вважати кінцевим етапом у перестворенні того чи іншого оригіналу, він виступає всього лише сходинкою на шляху його подальшого художнього пізнання” [18, с. 23]. Останнє твердження видається дещо сумнівним, адже розвиток літератури не можна розглядати як висхідну лінію, це заперечується самою практикою літератури.

Багатократно реалізація (або потенційність реалізації), на думку О. Лучук, закладена у специфіці художнього перекладу як своєрідної творчої діяльності в галузі словесного мистецтва. Термін “діахронна множинність перекладів” позначає можливість існування в національній літературі декількох перекладів одного іншомовного літературного твору, що в оригіналі має, як правило, одне текстове втілення [9, с. 9]. Перекладну множинність зумовлюють смислова невичерпність художнього твору, його естетична суть, наявність у ньому певного інтерпретаційного діапазону, а також індивідуальність суб'єкта перекладу та рівень культури-